

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Bibliotheca Smithiana, Seu Catalogus Librorum D. Josephi
Smithii Angli Per Cognomina Authorum Dispositus**

Pasquali, Giovanni Battista

Venetiis, 1755

Strabonis Geographia.

urn:nbn:de:gbv:45:1-844

in locis prælia commissa. Hæc enim omnia & scire pulcherrimum est, & ignorare turpissimum. Diligentis siquidem viri est patriæ suæ originem & progressum, & quæcumque illi per superiora tempora contigerint, non ignorare. Habet præterea historiæ cognitio voluptatem animi permaximam, cum omnes natura scire concupiscant; & utilitatem plurimam per exempla similium cæptorum atque exituum multarum rerum instructionem, qua senes adolescentibus sapientiores existimantur, quoniam plura conspexerunt in vita, & non ex suis tantum, verum etiam ex alienis periculis cautiores effecti melius judicant, melioraque consilia assumunt. Opes vero atque imperia maximorum regum, potentissimorumque populorum, qui usque adeo faciliter corruisse leguntur, hi quam stultum sit intelligunt pro illis superbire ac gloriari, quæ nemo exploratum habere potest, usque ad vespas esse duratura. Ita & sapientiores & modestiores nos historia efficit. Ego igitur, Reverendissime Pater, hos libros ad te mittere constitui, ut & amorem meum erga te præcipuum recognoscas, & judex existas laborum nostrorum; quos ita demum recte suscepisse putabo, si a te homine doctissimo ac sapientissimo probabuntur. Principium vero narrandi hinc potissimum assumemus.

STRABONIS GEOGRAPHIA.

Venet. MCCCCLXXII. per Vindelinum Spirenses.

Epistola Episcopi Aleriensis PAULO II. Pontifici.

Geographiam multos scripsisse novimus, Pater Beatissime Paule II. Venete, Pont. Maxime, temporum nostrorum felicitas & gloria, cum ejusmodi sit doctrinæ opus, quod omnibus gratum, a pluribusque tractatum vix unquam tamen ad plenum vel apprehensum vel explicatum esse censeatur; dum nunc cæli, nunc marium, nunc situum cæterorum ratione aliquid priorum scriptis adijci posse perspicitur: tanta consequente lectionis hujus studiosos utilitate, ut indoctus nemo videri sanius possit, qui vel exactam membratim, vel in summam collectam rationem reddere patriarum queant. Illum sane Reges maximo honore prosequuti sunt, illum ingentes sunt exercitus admirati, illum ductores legionum tanquam cælestem ducem sunt sequuti, illum miro amore omnes mortales sunt exosculati, quem regionum peritiam callere didicerunt. Ob eam rem divino ingenio atque eruditione viri Hipparchus, Eudoxus, Eratosthenes, Hippias, Sebosus, Bion, Xenophon Lampfacenus, Beton, Timæus, Dionysius, & artis totius splendor & constans artifex Ptolemæus, & ante illum Plinius ac Mella, Augustique temporibus Strabo, aliique plures, nunquam satis laudati, prodire. Absque id genus viris nulla ab Imperatoribus ac Regibus unquam expeditio est suscepta; id christianitatis principes, ac sedis tuæ Romanæ Ecclesiæ sanctissimi Antistites recte intelligentes, & ante omnes, Pontificum maximorum splendor ingens Nicolaus V. prædecessor haud dudum tuus, Pater sancte, miro studio egerunt, ut Ptolemæus, Straboque Cretensis, non minus historicus quam geographus, atque philosophus, & homericæ majestatis illustris expositor, romanis vocibus audirentur, demandata rei mire difficilis provincia multi nominis viris, Jacobo Angelo Florentino in mathe-

mathematicis doctissimo, ab Alexandro V. transferendi in latinum Ptolemaei, Strabonis vero a Nicolao item V. Guarino [1] Veronensi, & Gregorio Tifernati. Quorum ego in manibus sumptis exemplaribus ex Gregorii Archecystis Asiam atque Africam describi feci; Guarini autem Europa perlecta, quod in ea multa deerant fragmentis, ut puto, Græcorum illius exemplarium, amicorum ope, addi omnia procuravi. In quo Theodoro meo Gaza, atque Andronico Lampo, item Birago græce latineque doctissimis viris non exigua gratia est habenda. Equidem Strabonem scio lectionis varietate, copiaque, ac summa rerum plurimarum esse eruditione singularem, multoque in sua quam in nostra lingua magnificentiorem, in qua etiam si non est verior, aliquanto tamen futurus est clarior, latinis hominibus placiturum, de quo pro viri merito atque amplitudine nihil dici nimium potest. Sed ab optimo homine Cretensi, ad ineptissimum rabulam bonos omnes calumniantem, Pater sancte, cum tua bona venia verenda est epistola. Illius enim maledicentia irritatus tam diu tacui, quod locum, in quo insigniter cum affigerem omnibus spectandum, non quia tamdiu mihi silendum foret, expectabam. Feret igitur Cretensis illustris consulanum suum per totum orbem obscurissimum, qui sanctis laboribus meis, utilibusque communi studioforum Reip. medius irruit importune, ut sava in fruges calamitas, utque in armenta lues, Erinnyis verissime improba quietorum. Hunc, quoniam amarulento quondam Timoni mortales omnes odio insequenti simillimus est, non alio quam Cenotimonis, idest novi Timonis nomine, cum honoris præfatione doctis omnibus iuste mihi ignoscentibus, appellabo; ita ut si inter ulcerosi illum tergi (ut dicitur) plagas tetigero, responsum sciat, non dictum prius, nec deinceps usque adeo fiat præceps in convitiando, ne dicendo quod velit, quod nolit cogatur audire. Ignoscam enim illi in præsentia pene omnia, quæ, si irritabit erabrones, secundum hanc prægustationem profundentur. Nam tanquam omnis docte casteque scribendi occupatus locus omnino foret, nec ulla superesset materia sapientiæ, in tetram penitus ac cadaverosam totum sese convitiandi demersit fœditatem, ut nostra iustior fiat iracundia. Quæ enim (proh pudor) intemperies, quæ larvæ, quæ nisi extrema dementia hos impulit in Platonem? Quem quidem nos humanitatis, virtutisque dulcedine ac laborum, quos maximos atque utilissimos in studiis pertulit, ad posterosque transmisit, non ullis contentionum partibus, ab hujus pro virili turpitudine vendicamus; non ignari, satis superque esse in Platonica defensione illum ab integerrimo & doctissimo & philosopho & theologo scriptore defensum. Quando igitur cogor, (quod minime expectabam) convitiis respondere, quid mihi de his præstigiis videatur, hac epistola Lectores intelligant. Gorgiam Leontinum ferunt primum auream statuam & solidam Delphis sibi in templo posuisse, quod summus illi docendæ oratoriæ

artis

[1] Nicolai Quinti S. P. jussu, ut Jo. Andreas Episcopus Aleriensis refert hac in epistola, demandata est provincia interpretandæ Geographiæ Strabonis Gregorio Typhernati, ac Guarino Veronensi. Si Alerienſi credimus, Guarinus tantum interpretatus est illam Mundi partem, quæ Europa dicitur; at si fidem præstatum Vossio & Fabricio, x. libros Guarinus transtulit, septemque antea Gregorius. Sublato e vivis Pontifice, imperfectum remansit opus, nam x. solum libros interpretatus fuit Guarinus. Cl. Vir Marchio Scipio Maffejus in Parte II.

Veronæ Illustrata col. 75. & seqq. differens, gravissimis ductus rationibus contendit, totum opus Strabonis in xvii. libros divisum, Nicolai Quinti mandato absolutum fuisse a Guarino. Verum precibus Jacobi Antonii Marcelli Equitis finem imposuit. Cl. Marchio exhibet Codicem originalem, manu ejusdem Guarini exaratum, qui quidem extat apud Amplissimum Senatorem Venetum, Jacobum Superantium; unde certo colligimus ea, quæ vere probat Maffejus.

artis quæstus foret hunc æmulaturus; sed male Cenotimon iste insignis Rhetor, ut ipsius ad Turcum jactat epistola impia atque gloriosa, ut Christiani docti omnes intelligunt, scoria sordesque, non imagines aureas, non plumbeas saltem personas aut luteas, sed convitiosas sibi in philosophia quodam templo ac candore Platonico larvas & intemperies collocavit, plenas sane argento vivo sui stultiloquii, quod rebus omnibus est venenum, per quos se nigrore ac fuligine in perpetuum indelebili deformavit. Nec contentus tam inopis cerebri errore, immo scelere inaudito rugit per plateas, & in triviis non stridet, sed boat in me, qui nemini hominum unquam maledixi, & ei sæpe adjutor fui, non cessans oblatrare, nisi si est ignoscendum e computatione, non convivio madido, ut fieri solet, prouenti. Platonem divinitatis secretarium a me parcissime dictum, tanquam nefas atque facinus impium stomachatur homo religiosissimus, atque ægre fert, diffamatque christianissimus, quem etiam philosophia sacrarum, imo philosophorum deum a summis viris scriptum: tantus fuit semper amplissimi viri illius amor, tam ingens apud doctissimos admiratio, etsi obliviosissimus est & minime pudens non negabit. Teque, Pater sancte, convitiationis suæ vindicem flagitat, ignorans miser, quod virgæ baculique tui censura magna esse noscitur percussi consolatio. Secretarium tu divinitatis, homo formosissime atque doctissime Cenotimon Platonem diu vetas? ac gravissime ut nefas accusas? irridere hoc debui, non rescribere, nec tibi in plateis cantillanti (qui nemini omnino parcis) respondere. Sed ne nimium tibi sapere videare, non tacebo. Tu ne solus, bone vir, tu ne quid secretarius sit, cum tamdiu volueris secretarius diu, non nosti? Tabernarius quid sit (non enim dicam cauponarius) ne convitiando imiter quem convitii accuso, e taberna, ut scribis, convivali, immo combibali nuper egressus, aut usurarius, nam fœneratorium nomen propter decoctionem perhorrescis, aut carcerarius, si meministi frequens tuum diversorium; neque enim hæc in te sunt convitia, quæ ipse prædicas, quæque sunt omnibus magis quam tibi propter obliviosum ingenium tuum cognitissima: quare non item quid sit secretarius propter nominum proportionem tenes? Ut enim illi a taberna, usura, & carcere, sic iste deflectitur a secreto. Quemadmodum igitur qui tabernis vacat operaturque tabernarius; qui item usurarius, qui carceri carcerarius; nonne pari lege qui secretis dicitur secretarius? Deus quidem quisnam, aut quid sit, si vis me credere te nescire, neganti facile assentiar; non enim potes convitiis simul & Deo querendo indulgere; & in cœno occupato maledicentiæ necessario nulla est de caelestibus cura: verum te ego pietatis gratia, ne me criminandi, non docendi tui causa rescripsisse putes, paucis, adverte, docebo. Ita enim cui rei studueris, quid assidue mediteris, me quoque nosse tibi ostendero. De Vicario tu quidem Dei jugiter cogitasti, nec desinis (uti mea est opinio) cogitare merito sane; merito, inquam: fuisti enim, sisne vero adhuc, ignosce hoc mihi, id equidem nescio, illius secretarius. Idcircoque tu quoque divinitatis poteras non injuria, non mendacio secretarius dici. Nam si Deus (uti est) ipsa veritas est, & Vicarius Dei cathedram veritatis tenet, quisquis hujus amplissimi Vicarii verus est secretarius, id est qui partem aliquam principis hujus sui secretorum novit, quandoquidem is princeps est Dei Vicarius, ejusmodi vir jure est divinitatis secretarius. Sed heus divine secretarie, etsi ego te numquam illius majestatis nosse ullum omnino secretum certus sum; tamen asserenti tibi de tuo te principe cogitare non negabo.

negabo. Cogitasti tu quidem lepidum caput de Christi Vicario; ceterum
 omnis tua cogitatio, immo furiosa mentis agitatio, & scelerosa infania
 fuit, quomodo illum, quid illum dixi? quomodo cum illo sanctum popu-
 lum Christianum Turco per epistolas tuas, licet stultas, tamen venenosis-
 simas, simul traderes infideli. Audi Cenotimon, audi; etsi quis pudor est
 late ac publicam, si Christianus esse vis, publici facinoris age poenitudi-
 nem. Quis praeter te insignem pontificium secretarium, Turcum impiissi-
 mum Christianorum sanguinem vorantem, Imperatorem unquam appellavit
 universi? Quis illi te christianitatem proditurum scripsit? Haec quidem a me
 tacerentur, si essent occulta. Hortatur delirus barbarum impiissimum, ut
 sese ad eum cum litteris & pecunia accersat, vias se illi aperiturum, ac con-
 silia, quibus iugo infidelitatis Christianitatem subiiciat, quo populum a con-
 fusione, ut dicit infans, ac colluvione regentium in libertatem vendicet.
 Suum divinum Principem Christi Vicarium, & Reges omnes, ac Princi-
 pes catholicos tali dedecore impetit, atque contaminat, quasi de omnibus
 male meritos. Huc usque non ego, sed indignatio turpissima, & fidei zelus,
 & mentecapti huius sceleris horror me ad non tacendum impulit.
 Jam me hominem esse Episcopumque considerans ad humanitatem redeo
 atque miserationem. Inops consilii homo, & multum multumque lugen-
 de, quae te nostra injuria ad excors facinus inauditumque irritavit? Non te
 hominem advenam egentem ad nostros principes venisse olim recordabare?
 non tu liberalitate Pontificum grandem cogitabas te aliquando fecisse pecu-
 niam? quorum Principum nulla injuria, sed sponte a te scenioribus obliga-
 tam si omnem turpissime amisisti propter usurarum avidum ingenium tuum;
 debuisti ne propterea factus a mente alienus tam nefario te scelere obliga-
 re? Pudet miseretque tum ceterorum tuorum, tuique, tum veteris scholae,
 in qua loquentiam forsitan, certe nullam sapientiam didicisti: loquax es
 factus absque omni modestia, & tui tantum te periculo conscelerasti. Mo-
 do etiam quis de te in mea epistola loquebatur? Tu te illum esse profiteri
 non erubuisti, qui sis convitiatus in Platonem? prodisti subscriptor magni-
 fice solus tantae criminationis inventor. Ego tamen tibi omni tempore no-
 men sacri fontis pie condonabo. Sed revertor ad secretarium, unde disces-
 feram. Sive igitur Deus est ipsa sapientia, sive virtus, sive ens ipsum, si-
 ve maximum ipsum, quo majus cogitari etiam queat nihil; horum omnium
 si quicquam Plato scivit, scisse autem multa praeter te diffitetur nemo, di-
 vinitatis secretarius citra omnem injuriam reprehensionemque potest appel-
 lari, quippe quo gentilium Scriptorum nemo sapientior, castior, & verior
 legitur; tamque secreta & secrete omnia scribit, ut decedentibus sibi etiam
 (ut in quadam epistola scribit) propriis tabellis, non possit tamen nisi a
 divinis hominibus lectus atque perlectus intelligi. Ecce iterum Cenotimon
 insurgit & in medium Prophetas profert; item Apostolos atque sanctae Doctores
 Ecclesiae, & quidquid potest veritatis christianae, ut in caeno Platonem
 convolvat. Aurita imago hominis, & ejus quidem deformis umbra, quis ita
 loquitur de Platone, ut de christiano? Scimus gentilem fuisse philosophum,
 scimus illi multa defuisse homini necessaria baptizato; de fide certissimi & con-
 stantissimi doctrinam diligimus in Platone. Boetius pueris nostris in schola Pla-
 tonem facit admirandum, nisi etiam Boetium pari errore infaniaque con-
 demnas. Divus Augustinus mirabilem praedicat in Ecclesia; quod maxime
 mirum potest videri, cum tot ea tempestate florent infideles; quocirca
 seipsum vir sanctissimus quodam loco digne est retractando interpretatus.

Sed

Sed impetu detrahendi in spurco ore nascentia verba profundis. Igitur cum sanctis Platonem ut Antistitem quendam philosophiæ admiramus, conscientiamque ex maxima parte naturæ; gratiam nobis Christus Dominus beneficentissime attulit. Illi natura dux fuit; virum bonum credo fuisse Platonem, doctissimumque ac summum, quantum gentilis homo assequi potuit, theologum, & a nostris inclytis theologis magna ex parte mirifice commendatum; & in quo quidem tui maxime dissimilis est, summe fuisse verendum, ideo divinitatis, idest summæ virtutis conscientiam atque secretarium. Expectas, ut tibi Cenotimon respondeam, qui me ex gurgustio prodidisse oblatrasti? Hoc ego ingenue fateor, me communem habuisse cum sanctis humilibus mansionem, pro qua cum vicinis meis non esset futura mihi certatio; immo ne gurgustium quidem ipsum, unde prodirem, ante Pauli II. Veneti pontificatum felicissimum habui. Prius fui Acciensis episcopus, ex qua ecclesia post quadriennium potest quatuor cornuum ver-vix unus expectari. Nunc modeste illius mei divini Principis beneficio collocatus sum in sancta & quieta Aleriensis Ecclesia, quia fui omnes laudando illi carus, non, ut tu, convitiando rabiosus. Sed ego a te, rex palatiorum, peto: gurgustione carcerem quoque anteponis? Ego bonarum fui (ut ais) artium studiosus, tu mea sententia aliquanto magister excellens. Sed tua recentia opera neque doctrinam sapiunt, neque modestiam; & tamen vetera non probo. Non te miserabilis pudet loqui de doctrina, qui doctrinarum arcem, ut gigantes cælum, oppugnasti? quæ est munimento adamante omni firmiore, plusquam centuplici muro cincta illa illustri defensione Platonis. Dictus es ibi pictus magister ejus generis coloribus atque pigmentis, quæ omnis mundi aqua non possit abluere. Multa tibi & ego & cæteri condonamus, quos immundo ore contaminas, aut potius ornas, quia delirorum (ut ajunt) convitia, sapientum sunt præconia. Didicisses miser ab illustri terrarum situs scriptore Strabone, qui tantum gloriæ laudando promeruit. In ejus ego te fronte spectandum idcirco constitui, ut patriæ communis caritate te secreto alloquutum moneret tandem aliquando respiscere, diceretque se orbem diligentissime lustrasse terrarum, neque unquam tibi simile monstrum invenisse, Platonis laudatores omnes ubique reperisse, quippe te non feris modo, serpentibusque, sed anthropophagis etiam esse tetriorem; illos humana carne vesci, te mortuorum post duo prope annorum millia cadavera devorare; immo vero in animis omnium hominum sapientum viventes discerpere, & nulla penitus eorum laceratione saturari. Tu solus restabas Cenotimon addendus nostro operi, ne quicquam esset omnino in terrarum orbe monstruosum, quod non in Strabone possemus invenire. Caterum indocti homines scio quam sint ad carpendum propensi. Si potes cum tuis combibonibus ac mandionibus philosophis intelligere, docebo vos equidem humanius, in quo lacerandi rabidi queatis absque calumnia diversari; errores meos quarite & corrigite, sed timetis scio me docere. Verum ignoscant omnes necessitati meæ, & per te, Pater sancte, ante alios vir cultissimus atque elegantissimus Pontremulensis Nicodemus ad tuam sanctitatem Ducalis Orator Mediolanensis ornatissimus. Nam quod illum inter cæteros amicos meos veteres sinceros ac vetustissimos magna ratione plurimum veneror ac observo, timeo ne ego illi etiam lacesitus injuria & juste iratus videar non quidem nimium, sed præter meum morem exarsisse. Strabonem ei scio mirifice placiturum. Nam ille ut qui optime intelligit, quique supra modum cultioribus studiis delectatur,

tur, hanc præcipue sciendi partem amplectitur, situs omnes, in quibus fuit, optime tenens, cæteros ad quos illi ire non contigit, perdiscit ex libris studiose. Et tempestatum singularum viros excellentes in propriis quosque patriis non magis perquirat ad laudandum, quam ad imitandum, atque assidue, (quod facit) superandum. Illum quidem reor Cenotimoni huic miserabili & importuno multa humanitate ut respiscat suafurum. Ut tu Pater Beatissime, etiam atque etiam obsecro, ignosce necessitati hujus epistolæ, quæ omnino est contraria studiis meæ voluntatis. Vale semper felicissime, sanctissimeque ac placidissime Pontifex.

Ejusdem Guarini Veronensis Epistola ad NICOLAUM V.

TUarum plerumque rerum contemplatione adductus, Beatissime Pater, in eam venire soleo contentionem, plus ne tibi litterarum, & bonarum artium studia, an tu illis debeas; quippe cum illarum in te, tuique in illas ultro citroque singularia extent merita. Illæ quidem tibi fructum, famam, decusque pepererunt, & ingenium multis & magnis rebus adornatum reddiderunt. Tu vero contra illis splendorem dignitatem gloriamque comparasti, quæ majestatis sedem & pontificale noctæ fastigium, sibi ipsis triumphare, & vere, (ut dicitur) ascendisse videntur. Quid enim splendidius, magnificentius, aut gloriosius vendicare possunt disciplinæ & hæc humanitatis studia, quam ut Romano Pontifici, & christiani nominis ductori assistere se cognoscant & jactent? Tantum namque artes extolluntur, & tanti fiunt, quanti earum cultores professoresque memorantur & celebrantur; unde militarem disciplinam, juris civilis scientiam, philosophiam, cæterasque id genus vel hinc maxime commendamus, probamus, admiramur, quia generosos homines, clarissimos principes, inclytos reges in eis versari solitos dicimus, eisque operam dedisse testamur. Quocirca memoriæ proditum est, Alexandrum illum magnum, cum ad currendi certamen invitaretur, id libenter & strenue se facturum respondisse, si reges æmulos habiturus esset in stadio. Ut autem Dominum nostrum Jesum Christum & hac imiteris in parte, cujus Vicarius vestigia fere sectaris in reliquis, absumptos jam morte Scriptores, ut ille Lazarum & alios permultos, ad vitam revocas, & mersos in tenebris in lucem retrahis, labentesque per ætatem auctores, quasi putrescentia cadavera, in juveniles annos renovas. Hinc factum est, ut illi te patrem recreatoremque cognoscant, pretiosissima bibliotheca quasi præclarissima bibliotheca Romanam locupletaturum Ecclesiam. Quæ tanto reliquis vasis potiora sunt, quanto argentea vasa vel aurea alios usus, & quidem mutos expectant. Codices autem ad sapientiam, ad religionem informandam loquentia sunt instrumenta. Eos tua cura, vigilantia, sumptibus magnis ad Christianam præsertim religionem pertinentes e græca lingua in Romanum conversos eloquium esse fama est. In quibus tuæ pariter majestatis nomen in dies germinare ac florere posteritas aspiciet, & eo quidem amplius, quo magnificentius ipsum beneficium minores intelligentia intellectum amabunt, amato fruentur. E sanctorum namque virorum libris, lucubrationibus, & divinorum mandatorum lectionibus datum est nobis, ut ad humanæ fragilitatis auxilium intercessores invitemus Angelos, dæmones propulsemus, peccata deleamus, vitæ sanctitatem exoremus, regni cælestis beatitudinem fruendam, fide ipsa pollicente, speremus; & quod summum & amplissimum est, ipsa interprete

prete lectione, Dei veri fruamur alloquio. Pro quibus quidem maximis & immortalibus tuæ sanctitatis meritis omnis ætas tibi laudes, tibi gratias, tibi honorem, non minus quam Ptolemæo Philadelpho Secundo Alexandria Regi, decantabit & persolvit, qui divinarum secreta scripturarum per septuaginta interpretes ex hebræa lingua convertenda curavit, & ante Incarnati Verbi mysterium annis ducentis & octoginta in lucem eduxit, & posteris manifesta reliquit atque legavit. Postremo cum memoria teneas, Domini Dei nostri verbum a Patribus antiquis in te legitima serie derivatum, quidquid ligaveris super terram, ligatum erit & in cælis; ut quam late pateat divinitus attributa pontificali folio potestas ostenderes, terræ ac maris ambitum, cujus imperium penes te esse voluit, per singulas descriptum regiones mortalibus cognitum esse voluisti, quamquam per nostros quoque homines mundi formam compertam haberemus, græcum etiam testem adhibere instituisti Strabonem, scilicet virum doctissimum, & magnarum rerum cognitione peritissimum, qui vel omissas, vel neglectas, aut vetustate oblitus orbis partes ad unguem restituit, & diligentissime designavit, populos, nationes, res gestas, flumina, montes, maria terminos ante oculos ponens. Eum tuæ sanctitatis tractus imperio, in latinum vertere conatus sum, non tam meo, idest tenui, ingenio, quam mandantis gravitate fretus. More autem majorum, qui præclaras actiones consulari nomine insignibant, hunc in codicis fronte titulum inculpandum esse censui. Strabo recte & acute perspicuus mundi designator acutissimus, atque solertissimus, ut ex Latinis peragrando orbis viam commonstraret, Guarini Veronensis interpretamento Italis quoque se aperuit, Pontificante Nicolao Quinto, eodemque mandante.

*Ejusdem Guarini in absolutionem Strabonis incoati probemium alterum ad insignem ac patricium equestris ordinis virum
D. Jacobum Antonium Marcellum [2] Venerum.*

Veteres illi quorum auctoritas cum sapientia ad posteros usque provecta est, memoriæ prodiderunt, Atlantem virum illustrem regemque potentissimum late quondam terris imperitasse. De cujus magnitudine cum alia permulta, tum illum cælum fulsisse prædicant. Cæterum longo aliquando labore fessum, cum deficeret, Herculem Jove (ut ajunt) natum, & rerum gestarum gloria ea tempestate celeberrimum invocasse, qui tantum subiret onus, & robustum hominis munus impletet. Idem meo de Strabone in præsentia dicendum offertur; quod quidem opus arduum & caeleste volumen, cum sanctæ memoriæ Nicolao Papæ Quinto terras cælumque regenti destinassem, cum de illius majestate ac potentia veritas ipsa loquatur, quidquid ligaveris & solveris super terram, ligatum & solutum erit & in cælis: & invida viris bonis, & hominibus doctissimis fortuna ipsum litterarum ductorem benignissimum interceptit, & spes nostras abruptit. Interea circumspicienti mihi, & animo cuncta lustranti amplitudinis tuæ splendore, & digno immortalitate nomine quasi Hercules alter occurristi, qui defi-

[2] Nicolao Pontifice defuncto, Guarinus se, suumque opus nuncupavit Marcello, qui jam Guarino calcaria addiderat, ut cæteros libros transferret. At Marcellus Guarini opus tanti fecit, ut quasi ex ejus manu prodierit, illud

cum nuncupatoria epistola dicavit Renato Andegavensi, Neapolitano Regi. Hæc porro Marcelli epistola in commemorato jam Codice legitur.

deficientis onus subires, & arduum munus impleres. Nam cum nobilitatem tuam, sapientiam, resque tuas domi ac militiae fortiter, prudentissime ac prospere administratas contempler & mente revolve, quid tibi ad summum gloriae cumulum desit, nequaquam intelligo, siue genus, siue tua gesta perpendo.

Consideras namque & ipse ponderas, quanta tibi sit indita necessitas e tot terrarum regina patria, & e Marcellorum profapia ortum esse. Quid cum M. ille Marcellus laetis offertur auribus, qui primus Hannibalem superari docuit. Cujus memoria cum tibi ante oculos obversatur, ad sublimia, ad magnifica, ad miranda totus accenderis, ut in tanto nomine degenerasse videaris. Nam si antiquis annalibus, & auditis fides abroganda non est, numerosam Marcellorum familiam Romana cadente Republica quatuor ingentibus onerariis navibus Venetias adventasse fama est, quae immensis opibus referta fuerant. Quarum auxilio speciosissimas aedes condidisse marmoribus & aliis ornamentis instructas, tantae nobilitatis vestigia & antiquitatis documenta constantissima. Ipsae mecum obstupefcere videntur litterae, cum praecleara tua facinora non minus fortiter quam sapienter ac magnifice administrata praedicare instituunt. Venit in mentem Casale majus, cujus Praefectus cum esses eo bello, quod Philippus Maria Mediolani Dux adversus Venetum gerebat imperium, ita defendisti, ut nullo capi consilio ac robore siveris, cum ejus potiundi avidissimus hostis esset. Et erat quidem obsidio robore militum ad triginta millia, & omni machinamentorum genere apparatus, & ductoribus cunctis sub Imperatore Picenino florentibus, qui omne validissimum oppidum populaturi primo videbantur impetu. Multa quidem ingentia de te sese offerunt, quae prologorum compendio & brevitate potius, quam pro dignitate memorari dolent, & conqueri videntur, cum grande ex illis confici corpus & possit & debeat. Quae aliis post memoranda relinquo. Quaedam tamen praeter illorum nobilitate reticere non possum, sprete prohemiorum formula. Malo enim ipse supervacua verborum copia damnari, quam meis pro viribus tuorum te laborum laude fraudare; praestetque ut potius redundans, quam ingrata notetur oratio. Cum bello, quod supra commemoravi, eo res deducta esset, ut in Brixiae captivitate aut defensione terrestri & Veneti pondus vergeret imperii, hostilibus copiis & ingenti exercitu civitatis urgebatur obsidio; spes quidem hostibus, Venetis autem desperatio crescebat in dies, fames & inopia premebat obsessos, nec spes opis ulla dabatur. Campus enim tractus montanus in hostium potestate ita tenebatur, ut nulla adeundae urbis via praestaretur, nec inclusi pro paucitate contra tot millia auderent erumpere. Tu igitur, Marcelle vir sapientissime, ad tanta pericula propulsanda, & malorum remedia excogitanda missus per sylvestria loca & rupes iniquissimas transvolans ex insperato urbem intraisti, civesque ac milites adeo animasti, ut te duce obsessum per id tempus vehementer ab hoste Roatum Castellum, civitatis vere clavem, & Brixiae columnen ex hostium faucibus eriperint. Subinde civitatem firmatam munitamque dimittens, ut morae vir impatiens, assumpto millium circiter triginta exercitu, majore ex parte inutili, quippe qui commeatus absumeret, & cum hoste qui majores copias & vires reparaverat, congregi longe impotens esset, per inascentia rupium cacumina, collesque tristissimos invictus velut Hannibal alter per alpes cursitans in agrum Veronensem revertisti. Eo sane adventu exercitum ipsum, cui brevi intra moenia pereundum erat, incolumem servasti, ac tractum omnem eis

nuncium dubium firmasti, debilem roborasti, ruiturum sustentasti, donec illo ingenti exercitu subsidia maxima attulisti. Quibus quidem fortiter ac sapientissime gestis, cum vehementius hostem adversus Brixiam exasperasses, quoddam humanis viribus majus, & vix posteritati credibile facinus invalisti. Quod unum pro sua magnitudine & admiratione ne omittatur exposcit, & quod Xerxis Persarum Regis factum non modo conferre, sed anteferre non dubitaverim. Ipsum, inquam, Regem potentia & audacia nobilitatum sic navibus hellepontum stravisse, & in mari pontem construxisse fama canit, ut exercitui permeabile pedibus mare conficeret. Opulentissimo regi facile fuit jactis inter undas ancoris, in stratis tabulatis, salva rerum natura conficere. Tu vero animi magnitudine, mentis acumine, ingenio perspicaci terrestre iter stravisti navibus, & loca peraserrima, montanosque tramites in Benacum Veronensis agri lacum non mediocrem classem myoparonum, biremium, triremium, & alia varii generis navigia induxisti; cum interim Piceninus adversis repugnatur apparatibus a te fusus profligatusque profugerit. Dædalum non tam mirarentur homines præteritis pennis ausum se credere cælo, quam istum tuum inventum laudibus & admiratione profequuntur. Nemini dubium est, ea via, consilio, & industria solvendæ Brixie quaquaversum obsessæ aditum patuisse, commeatu, pecunia, armis abunde suppeditatis, ejusque liberationem tuo acceptam beneficio referri debere. Et quoniam præ tuarum cupiditate laudum cœpi verecundiæ fines transire, non verebor bene & graviter impudens esse. Quam præclarum factum illud, quam rei Venetæ perutile, quod cum Nicolaus Piceninus redintegratis instar hydræ viribus Veronenses fines maximo cum imperii Veneti discrimine occupasset, & Vicentinum nonnihil agrum, & ingenti contra Comitem Franciscum Sfortiam fossa & munimentis te cinxisse, & apparatu instructus maximo subsidio liberandæ Veronæ adventabat, nec ullus Comiti Francisco transitus præstaretur; tu veluti Veronæ Dictator, vi reductis in potestatem montibus ab hoste possessis, per invia loca, rupesque vastissimas Comitem ipsum Franciscum, & militum quadraginta millium multitudinem incolumem perduxisti; tantumque Picenino terroris incullisti, ut qui timendus antea fuerat, nunc denique timidus trajecto Athesi salutem fuga comparavit. Atque eo momento omnis citra transque Mincium res Veneta ab omni metu periculoque liberata est. An vero quisquam hujus ætatis est qui nesciat, cum urbe Verona furtim hostis potitus esset, & intra mœnia cuncta in potestate præter arces teneret armis, ad extrudendos hostes imperatorem nostrum tua ope, consilio, & celeritate usum reparasse? Illum autem in tuæ virtutis testimonium dixisse memoriæ proditum est: Marcelle, tua non minus opera Veronam, quam virtute nostra recepimus. Testis est etiam insula Padi, tuo ductu & auspicio in ea fufum profligatumque exercitum fuisse; qua clade non sane mediocri nobilitata est. Novissime trajecto Adra fluvio, qui finis est imperii, cum adversas ripas adversariorum copiæ pro statione tenerent, tantus est injectus terror, ut populationibus, incendiis, vastitati incustoditus relinqueretur ager; unde inçlyta illa & semper imperiosa Mediolanum suis in portis Venetorum affigi vexilla spectaverit. Quo præclaro & memorando facinore tuo auratæ militiæ & equestris ordinis insignia, magnanimitatis & fortitudinis tuæ monumentum meruisti, & approbante exercitu adeptus es. Dux igitur Philippus tanta rerum permutatione commotus, ut qui aliis antea bellum inferre longius solet, nunc ad portas bellum fervere cerneret, mentem dolore